

NÁVRH NA RESTAUROVÁNÍ

Markéta Pavlíková

říjen 2013

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Skříňový oltář s Madonou, sv. Janem Křtitelem a sv. Janem Evangelistou ze Životic u Nového Jičína

Boční křídla – vlevo - vnější strana – **sv. Jan Evangelista**

vnitřní strana – **sv. Vavřinec a sv. Štěpán; Křest Krista**

Boční křídla – vpravo - vnější strana – **sv. Jan Křtitel**

vnitřní strana – **sv. Kateřina a sv. Barbora; Stětí Jana Křtitele**

datace: 1482

lokace: Životice u Nového Jičína

technika: skříňový oltář - polychromie , zlacení na dřevě

deskové obrazy – tempera na dřevěné podložce

rozměry: skříň - 138,5 x 118,5 cm; křídla – 139 x 58 cm

Madona v. 110 cm; sv. Jan Ev. v. 94 cm, sv. Jan Křtitel v. 103 cm

majitel: Moravská galerie Brno

inventární číslo: E 692

vypracovala: akad. mal. Markéta Pavlíková, Ph.D.

Markéta Pavlíková
akad. mal. restaurátorka
U Laboratoře 4/565, Praha 6, 162 001
marketa.pavlikova@centrum.cz

NÁVRH NA RESTAUROVÁNÍ

POPIS DÍLA

Skříňový oltář s Madonou, sv. Janem Křtitelem a sv. Janem Evangelistou ze Životic u Nového Jičína

Jedná se o retábl s bočními křídly, které jsou v současné době oddělené. Polychromované sochy jsou řezány pro čelní pohled. Madona stojící uprostřed drží Ježíška na levé ruce. V pravé ruce má žezlo. Ježíšek má v levé ruce jablko, pravou přidržuje Mariin plášť. Po pravé ruce Madony stojí sv. Jan Evangelista s pohárem v levé ruce a s žehnajícím gestem pravé ruky. Sv. Jan Křtitel stojí po levici Madony. V levé ruce drží beránka. Postavy stojí na přírodním terénu. Skříň je orámována červenou lištou s květinovým šablonovým vzorem. v horní části je mřížka vytvářející tři architektonické kápě s rozetkami. Řezba je podepřena čtyřmi točenými sloupky, které jsou ukončeny řezanými patkami. Pozadí a řezby jsou pokryty ztmavlým plátkovým kovem.

Zadní strana je složena ze tří vertikálních prken. Uprostřed středového prkna je letopočet napsaný tužkou 1482 (není potvrzena původnost nápisu). V dolní části jsou stopy po středověkém písmu psaným černým uhlem.

Boční křídla

Vnitřní strany křídel jsou rozděleny na dvě pole. Na křídle vlevo jsou v horním poli vyobrazení světcův. Vavříinec s roštem v pravé ruce a s knihou v levé a sv. Štěpán s třemi kameny na knize v levé ruce a s palmovou ratolestí v pravé. V dolním poli je výjev Křest Krista. Sv. Jan Křtitel po Kristově levici klečí na břehu a křtí zdviženou pravou rukou vodou ze džbánu Krista, který stojí se zkříženými rukama po kolena ve vodě. Vlevo je postava anděla držící Kristovo roucho.

Na křídle vpravo je na vnitřní straně v horním poli dvojice světic. Sv. Kateřina vpravo drží v levé ruce dlouhý meč a v pravé dřevěné kolo. Vedle ní stojí sv. Barbora před středověkou věží s mečem v pravé ruce. Na spodním výjevu je vyobrazeno stětí sv. Jana Křtitele. Sv. Jan klečí se sepnutými rukama na kamenné cestě. Za ním stojí zády voják s napřaženým mečem. V pozadí je krajina s klikatící se cestou a vodní hladinou. Výjevy jsou na ztmavlých zlacených pozadích.

Vnější křídla jsou malována úsporněji. Desky jsou bez rámu. Nahoře a dole jsou spojeny vodorovnými svlaky, které jsou pravděpodobně původní. Pozadí jsou temně červená s šablonovými zlacenými hvězdičkami. Dole je ubíhající dlaždicová podlaha. Postavy světců jsou podpořeny výraznou černou lineární kresbou. Světci mají malovanou svatozář. Sv. Jan Nepomucký oděný do červeného pláště drží kalich s hadem, sv. Jan Křtitel drží knihu s beránkem.

SOUČASNÝ STAV DÍLA

Celý retábl je v havarijním stavu. Uvolněná polychromie, zpráškovatělá malba, rozeschlé klížené spoje. Lokální přemalby a nevhodné tmely.

Boční křídla jsou demontována od skříně. V minulosti bylo započato s opravou křídel. V současné době se jeví tyto zásahy jako velmi nevhodné. Rozklížené spoje nebyly sesazovány, ale pouze vyplněny hrubým pilinovým tmelem, který je na mnoha místech vydrolený, uvolněný a ve spojích spíše překáží. Na malbě jsou nanесeny bílé křídové tmely širokou špachtlí a přesahují přes originální malbu. Ve spodní části desky se sv. Janem Křtitelem je velkoplošný křídový tmel popraskaný a odpadává. Z lícové strany na výjevu Stětí sv. Jana Křtitele je v dolní části také velký defekt, který byl pravděpodobně opadaný až na dřevěnou podložku. Při opravě byl potažen hrubým plátnem, které má jemnější strukturu než hrubé původní plátno místy viditelné pod opadanou malbou. Lepidlo pod plátnem je zřejmě napadeno plísní, která vytváří na povrchu rezavé a zbělené flíčky. Není zcela zřejmé, jaký byl záměr při opravě. Zda mělo plátno zůstat viditelné, či mělo být ještě pokryto tmelem a zaretušováno. V současnosti plátno působí rušivě a neesteticky. Deska je pod bandáží podélně prasklá. Prasklina se projevuje ze zadní i z přední strany, kde byla v minulosti zatmelená. Tmel je prasklý.

Na zadních stranách je malba velmi subtilní a suchá. Na mnoha místech je zpráškovatělá, uvolňuje se a odpadává. Místy je v malbě čitelná struktura plátna, které je nalepeno na desce pod křídovou vrstvou. Na mnoha místech je viditelná černá lineární podkresba.

Na výjevech z vnitřní strany desek je malba provedena technikou mastné tempery. To znamená, že je tempera obohacena olejovým pojítkem. Malba je celoplošně krakelovaná, na rámech místy opadáva. Na pozadí a na profilované liště byly použity kovové plátky obsahující zlato s příměsí levnějších kovů, protože došlo k jejich celoplošné oxidaci. Stříbrný šablonový dekor na červených obvodových lištách je zčernalý a místy poškozený. Meče, ostré hroty na dřevěném kole sv. Kateřiny a džbánky jsou stříbřené. Kov je mírně zoxidovaný.

Kované závěsy po stranách jsou původní. Některé kované hřeby chybí nebo jsou nahrazeny vruty. Kov je zrezlý. Vodorovné malované svlaky na zadních stranách desek jsou připevněny kovanými hřeby.

Polychromie sochařské výzdoby oltářní skříně je na mnoha místech uvolněná a v krakelách odpadává i s křídovým podkladem. Zlacené plochy jsou pravděpodobně stříbřené se zlatou lazurou. Došlo k degradaci zlatého laku a tím k celoplošné oxidaci plátkového kovu. Inkarnáty jsou malovány velmi pastózně a není zcela jasné, zda se jedná o původní polychromii nebo o přemalbu. Detaily kresby očí a obočí se podobají deskové malbě, ale místy jsou patrné defekty v křídovém podkladu pod barevnou vrstvou. Je možné, že se jedná o lokální zásahy. Na draperiích je mnoho partií s opadanou polychromií až na dřevo. Ve zlacených partiích jsou lokálně přemalované nátěrem bronzového prášku v klihu a v modrých partiích jsou defekty zakryty modrou olejovou barvou. Zelená na opasku sv. Jana Evangelisty je původní lazurní vrstva na stříbře.

Konstrukce oltářní skříně je rozestoupená, spoje jsou uvolněné. Jednotlivá prkna zadní strany jsou podélně popraskaná. Středové prkno je prasklé po celé délce a rozestoupené cca 5 mm. Podél spodního okraje je z minulosti viditelná nepravidelná hranice vzlínající

vlhkosti. Zadní strana byla natřena vápnem. Pouze 10 – 15 cm podél horního okraje je beze stop vápna. Letopočet 1482 a zbytky nápisu napsaný uhlem nebo měkkou tužkou mají na sobě také stopy vápenného nátěru. Mohlo by se proto jednat o původní nápis?!

Ve dřevní hmotě nebyly nalezeny stopy po dřevokazném hmyzu.

NÁVRH NA POSTUP RESTAURÁTORSKÝCH PRACÍ

- před převozem díla do ateliéru restaurátora nutné lokální zabezpečení uvolněné původní polychromie, aby nedošlo ke ztrátám barevné vrstvy
- podrobná fotodokumentace před převozem díla
- průběžná fotodokumentace díla
- restaurátorský a laboratorní průzkum
- upevňování uvolněné polychromie
- lepení uvolněných spojů a prasklin na deskách, truhlářská oprava oltářní skříně
- snímání přemaleb, povrchových nečistot a ztmavlých laků
- snímání nevhodných tmelů a nepůvodních plátěných bandáží
- zkouška ztenčování a konsolidace zlatého laku na pozadí a pokovených partiích
- tmelení defektů
- retuše
- závěrečné ošetření povrchů: odlišné postupy podle materiálů
 - lazura na pokovených partiích
 - lak na malbě
 - lak na polychromii
 - ošetření a fixáž nápisů na zadní straně
- zpracování restaurátorské dokumentace
- převoz díla

NAVRHOVANÉ MATERIÁLY

- upevňování polychromie – kožní klíž, želatina, akrylkleber Lascaux 498-20X
- ztenčování a konsolidace lakové vrstvy – white spirit, rektifikovaný terpentýn,
- snímání přemaleb- směs organických rozpouštědel – isooktan, isopropanol, toluen, aceton
- lepení prasklin v deskách – akrylkleber Lascaux 498-20x, želatina
- tmelení – emulzní křídový tmel
- retuš – akvarelové barvy, pryskyřičné barvy
- závěrečná povrchová úprava – damarový lak s včelím voskem, Paraloid B 72

FINANČNÍ NABÍDKA RESTAURÁTORSKÝCH PRACÍ

oboustranné boční křídlo se sv. Janem Křtitelem	139 x 59 cm	55 600,- Kč
oboustranné boční křídlo se sv. Janem Evangelistou	139 x 59 cm	53 400,- Kč
socha Panny Marie s Ježíškem	v. 110 cm	67 500,- Kč
socha sv. Jana Evangelisty	v. 94 cm	52 200,- Kč
socha sv. Jana Křtitele	v. 103 cm	56 700,- Kč
oltářní skříň s mřížkou	138 x 118,5 cm	83 000,- Kč
celkem		368 400,- Kč

jsem plátce DPH, cena je bez DPH

v ceně není zahrnuto pojištění díla

V Praze dne 29. října 2013

Markéta Pavlíková
akad. mal. restaurátorka
U Laboratoře 4/565, Praha 6, 162 00
marketa.pavlikova@centrum.cz

Markéta Pavlíková, akad. mal. restaurátorka

U Laboratoře 4/565, Praha 6, 162 00

tel.: 737 915 777

e-mail: marketa.pavlikova@centrum.cz